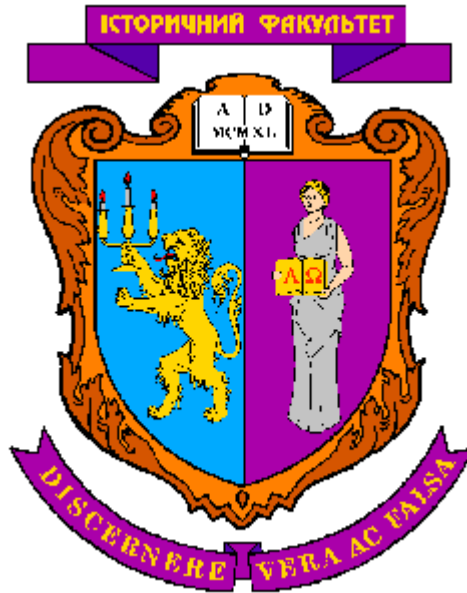

Львівський національний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн

ІСТОРІЯ

ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ ХХ-ХХІ ст.:

плани семінарських занять

Перша частина (1918–1945 рр.)

Уклав доц. Руслан Сіромський

Львів - 2018

Сіромський Р. Історія Західної Європи та Америки ХХ–ХХІ ст.: плани семінарських занять. Перша частина (1918–1945 рр.). – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. – 31 с.

Відповідальний за випуск – завідувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн, д-р іст. наук, проф. С. П. Качараба

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від 31 серпня 2017 р.)

Плани семінарських занять з курсу “Історія Західної Європи та Америки ХХ–ХХІ ст. Перша частина (1918–1945 рр.)” охоплюють найважливіші і найбільш дискусійні проблеми розвитку країн Заходу, висвітлення яких покликане розкрити цілісну картину історичного процесу – з кінця Першої світової війни до завершення Другої світової війни. Видання розраховане на студентів гуманітарних факультетів, викладачів й усіх, хто цікавиться історією.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Семінарське заняття 1. Формування повоєнного світопорядку: Версальська система міжнародних відносин.....	8
Семінарське заняття 2. Соціально-політичні потрясіння перших повоєнних років.....	11
Семінарське заняття 3. Суперечності Версальського світопорядку та пошуки нових форм міжнародної співпраці.....	14
Семінарське заняття 4. Політична радикалізація у міжвоєнній Європі.....	17
Семінарське заняття 5. Тоталітарні режими в країнах Європи: становлення та особливості.....	20
Семінарське заняття 6. Ескалація міжнародної напруженості (1936–1939 рр.).....	23
Семінарське заняття 7–8. Проблеми історії Другої світової війни (1939–1945 рр.).....	26
Рекомендована література до першої частини курсу (<i>підручники, посібники, загальні праці</i>)	31

ПЕРЕДМОВА

Семінарські заняття, як форма аудиторної навчальної роботи, покликані сприяти поглибленню, систематизації і засвоєнню знань студентів, формуванню культури спілкування та провадження наукової дискусії. Запорукою вдало проведеного семінарського заняття є максимальне залучення студентів до з'ясування сутності проблем, винесених на розгляд. Обговорення питань плану відбувається відповідно до правил наукової дискусії та полемічної етики. Викладач головно виконує роль модератора – обґрунтовує актуальність теми, спрямовує обговорення доповідей, ставить проблемні запитання, оцінює знання студентів. Опитування на семінарі відбувається як за бажанням студента, так і за викликом викладача. Крім основних виступів студентів на семінарі, викладач оцінює також істотні доповнення.

На семінарські заняття з нормативного курсу *“Історія Західної Європи та Америки ХХ–ХХІ ст. Перша частина”* виносяться теми, які розкривають найістотніші аспекти розвитку країн Заходу після Першої світової війни і до завершення Другої світової війни. Проблематика семінарів відповідає затвердженій навчальній програмі та корелюється з тематикою лекційних занять.

Мета курсу: використовуючи джерельні матеріали та найновіші здобутки історіографії, сформуванню у студентів розуміння головних етапів та подій в історії країн Західної Європи та Північної Америки першої половини ХХ ст.

Для підготовки до семінарів подано перелік джерел та спеціальної літератури. При цьому зважалося на два моменти: 1) наявність зазначених позицій літератури у вільному доступі в бібліотеках (або ж у мережі Інтернет); 2) актуальність, об'єктивність і фактографічна насиченість видань. Утім, пропоновані джерела та література в жодному випадку не обмежують студента, а навпаки, стимулюють його до ширших пошуків.

Алгоритм підготовки до семінарського заняття передбачає такі послідовні кроки:

❶ ознайомлення з темою, метою, планом та методичними рекомендаціями до заняття. Знайомство із проблемою доцільно починати з вивчення відповідних розділів у навчальних посібниках (або ж загальних дослідженнях), список яких додається;

❷ опрацювання рекомендованої літератури з обов'язковим занотовуванням найважливіших думок;

❸ формулювання власного бачення чи принаймні ставлення до кожної проблеми;

④ укладення конспекту семінарського заняття. При виступі студент може користуватися власноруч зробленими записами (**механічно не зачитувати написане, інколи не розуміючи, що написано в зошиті**), але не ксерокопіями з підручників чи іншої літератури (виняток складають лише копії документів). У конспектах повинні міститися виписки з джерел та спеціальної літератури, що засвідчують планомірну підготовку студента і відображають його готовність до обговорення передбачених питань. Виступи студентів, побудовані лише за матеріалом того чи іншого посібника, вважаються недостатніми.

Форми проведення семінарських занять можуть бути різноманітними, але оптимальним у нашому випадку є семінар-бесіда. Проведення такого заняття побудовано на основі виступу (бажано передбачити також опонування до кожної доповіді) та подальшої евристичної бесіди, під час якої студенти шукають відповіді на питання проблемного характеру. Найефективнішим видом евристичної бесіди є дискусія, що базується на обміні думками, доповненнях, запереченнях. Вона привчає студентів самостійно мислити, сприяє розвитку аналітичних навичок, розвиває здатність до виваженої аргументації, обстоювання власної точки зору, поваги думки інших. Одне із передбачених питань семінарського заняття рекомендується розглядати у формі “експертного аналізу”, що надасть можливість залучити до роботи більшу кількість студентів.

Система контролю знань: Оцінювання студентів здійснюється на основі рейтингової системи за шкалою від 0 до 100 балів. Остаточний рейтинг визначається як сума оцінювання роботи студента **впродовж семестру (50 балів)** та набраними балами **на екзамені (50 балів)**. До екзамену не допускаються студенти, котрі за семестр набрали менше 21-го балу. Вони мають змогу скласти екзамен лише за талоном № 2, виконавши перед тим визначену викладачем додаткову роботу з метою набрати необхідні бали для допуску до екзамену (тести, письмова робота – за вибором викладача). Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за роботу на семінарських заняттях – **35 балів**. У семестрі студенти пишуть контрольні тестування, що проводяться з метою перевірки і закріплення пройденого матеріалу шляхом відповідей на тести відкритого типу (сумарно **15 балів**). Перше контрольне тестування охоплює проблематику історії Західної Європи та Америки 1918–1945 рр. (15 питань по 0,5 балів кожне; загалом 7,5 балів); друге – період 1945–поч. XXI ст. (15 питань по 0,5 балів кожне; загалом 7,5 балів). Пропущене без поважної причини тестування не переписується, а у відповідній графі журналу виставляється “0”.

Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях: Оцінювання студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною системою. Пропонується якісне оцінювання знань шляхом виставлення балів від “1” до “5”. Позначення “0” виставляється студентові за

відмову відповідати через непідготовленість або не розкриття проблеми. Зауважимо, що "0" не відпрацьовується. Підсумкова кількість балів за роботу студента на семінарських заняттях визначається як середнє арифметичне помножене на коефіцієнт 7. Середнє арифметичне визначається як сума набраних студентом балів і поділена на кількість занять, в яких він брав участь і був оцінений. При цьому відсутність студента на занятті без поважної причини береться до уваги при вирахуванні середнього арифметичного. Студентові надається можливість у межах двох тижнів відпрацювати пропущене з поважної причини заняття, надавши попередньо довідку про хворобу (відрадженьня і т. п.). При цьому виставлення оцінки не передбачається, але відпрацьоване заняття не впливатиме на середній арифметичний бал студента. У випадку, коли студент пропустив семінарське заняття без поважної причини або вчасно не відпрацював, "н" прирівнюється до "0" і враховується при підрахунку середнього арифметичного. Студент, котрий пропустив більше третини занять вважається таким, що не виконав навчальної програми і не допускається до іспиту.

Екзамен відбувається у письмовій формі без наступного обговорення. До перевірки письмових робіт, крім лектора, залучаються викладачі, котрі впродовж семестру вели семінарські заняття. Екзаменаційний білет складається з двох частин: *перша* – тестові питання (20 балів), покликані продемонструвати знання студентами основних фактів історії; *друга* – теоретичні питання (30 балів), де враховуватиметься розуміння історичних подій і процесів, уміння їх критично осмислювати, логічно і грамотно викладати матеріал. У випадку відсутності відповіді на теоретичні питання, результати тестових завдань не враховуватимуться (і навпаки).

ШКАЛА ПЕРЕРАХУНКУ ОЦІНОК

Оцінка в балах	Оцінка	Код оцінки	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	відмінно	5	A
81-89	дуже добре	4	B
71-80	добре		C
61-70	задовільно	3	D
51-60	достатньо		E
21-50	Допускається до здачі екзамену		
До 21 (за роботу в семестрі)	незадовільно (виставляється автоматично)	2	FX
Сумарна к-ть балів після здачі талону № 1, 2 (0 до 50)	незадовільно	2	FX
Сумарна к-ть балів після здачі за талоном "К" (0 до 50)	незадовільно	2	F

Перелік скорочень назв періодичних видань

Вісник Львівського університету. Серія історична – **ВЛУ**

Вопросы истории – **ВИ**

“І”: Незалежний культурологічний часопис – **“І”**

Международная экономика и международные отношения – **МЭМО**

Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки – **МЗУ**

Наукові зошити історичного факультету – **НЗІФ**

Новая и новейшая история – **ННИ**

США: экономика, политика, идеология (з 2000 р. *США&Канада: экономика, политика, культура*) – **США: ЭПИ (США&Канада: ЭПК)**

Український історичний журнал – **УІЖ**

ФОРМУВАННЯ ПОВОЄННОГО СВІТОПОРЯДКУ: ВЕРСАЛЬСЬКА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

1. Нова геополітична розстановка сил у світі по війні
2. Паризька конференція 1919–1920 рр. Система мирних договорів
3. Українське питання в політиці західних держав (1918–1923 рр.)

📖 ДЖЕРЕЛА

1. Архив полковника Хауза. Избранное. Том 2. – Москва, 2004.
2. История международных отношений в документах и воспоминаниях современников. Т. 2. 1919–1939 гг. / Сост. Н. Ниязов, А. Малыгина. – Санкт-Петербург, 2008.
3. Ллойд Джордж Д. Правда о мирных договорах. Т. 1–2 / Пер. с англ. – Москва, 1957.
4. Марголин А. Украина и политика Антанты (записки еврея и гражданина). – Берлин, 1921.
5. Системная история международных отношений (1918–1991): в 4-х т. / Под ред. А. Богатурова. – Москва, 2000. (Т. 2).
6. Эррио Э. Из прошлого. Между двумя войнами. 1914–1936 / Пер. с фр. – Москва, 1958.
7. Peace Treaty of Versailles (28 June, 1919) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1919%20\(06\)%2028.myr.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1919%20(06)%2028.myr.php)
8. President Woodrow Wilson's Fourteen Points (8 January, 1918) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918%20\(01\)%2008.Wilson.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918%20(01)%2008.Wilson.php)
9. Romer E. Pamiętnik paryski (1918-1919). – Wrocław, 1989.
10. Treaty of Peace with Austria (St. Germain-en-Laye, 10 September 1919) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1920/3.html>
11. Wilson W. Kształtowanie losów świata. – Warszawa, 1924.
12. Wilson W. The New Freedom: A Call for the Emancipation of the Generous Energies of a People. – Leipzig, 1919.

📖 ЛІТЕРАТУРА

1. Ачканазі Б. Проблеми безпеки у політичному житті Франції 1918–1920. – Київ, 2005.
2. Борщак І. Один фрагмент із дипломатичної акції Союзних держав супроти України (переклад із VII-ої глави французької праці “Україна на мировій конференції 1919–1923”) // Червона калина: іст. календар-

- альманах на 1939 рік. – Львів, 1938. – Т. 18: Україна на дипломатичному фронті.
3. *Борщак І.* Як була зорганізована Мирова Конференція 1919 р. // Червона калина: іст. календар-альманах на 1939 рік. – Львів, 1938. – Т. 18: Україна на дипломатичному фронті.
  4. *Брюбейкер Р.* Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі / Пер. з англ. – Львів, 2006.
  5. *Веденєєв Д.* Українська делегація на мирній конференції в Парижі // Міжнародні зв'язки України: наук. пошуки і знахідки: зб. наук. пр. / НАН України. – Київ, 1993. – Вип. 4.
  6. *Віднянський С.* Велика війна 1914–1918 років і проблеми національного державотворення у Центрально-Східній Європі // МЗУ – Київ, 2014. – Вип. 23.
  7. *Головченко В.* Дебют новітньої української дипломатії на Паризькій мирній конференції 1919 р. // Київська старовина. – 2003. – № 8.
  8. *Городня Н.* Їм потрібні були сильні союзники: Українське питання на Паризькій мирній конференції 1919 року // Політика і час. – 1995. – № 11.
  9. *Гошуляк І.* “Українське питання” на Паризькій мирній конференції 1919 р. // Діалог. – 2002. – № 2.
  10. *Граціозі А.* Війна і революція в Європі, 1905–1956 / Пер. з італ. – Київ, 2005.
  11. *Дацків І.* Дипломатія ЗУНР на Паризькій мирній конференції 1919 р. // Український історичний журнал. – 2009. – № 5.
  12. *Демидов С.* Международные отношения в Европе в 1919–1939 гг. – Москва, 2001.
  13. *Дюррозель Ж.-Б.* Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Пер. з фр. – Київ, 1995.
  14. *Європа между миром и войной: 1918–1939.* – Москва, 1992.
  15. *Клейменова Н., Сидоров А.* Версальско-Вашингтонская система международных отношений: проблемы становления и развития. 1918–1939. – Москва, 1995.
  16. *Коппель О., Пархомчук О.* Міжнародні відносини ХХ століття: навч. посіб. Київ, 1999.
  17. *Косик В.* Франція та Україна. Становлення української дипломатії (березень 1917 – лютий 1918). – Львів, 2004.
  18. *Кушнір В.* Українське питання на форумі Ліги Націй (1920–1922 рр.) // НЗІФ. – 1997. – Вип. 1.
  19. *Минц І.* Возникновение Версальской системы // ВИ. – 1984. – № 11.
  20. *Очерки истории международных отношений / Под. ред. О. Колобова.* – Москва, 2001.
  21. *Романов В.* Вудро Вильсон и его концепция мироустройства // США&Канада: ЭПК. – 2005. – № 2.

22. *Сирота Р.* Роберт Вільям Сітон-Вотсон і Українська революція (з історії британської політики у Східній Європі в 1917–1918 роках) // ВЛУ. – 2002. – Вип. 37.
23. *Сирота Р.* “*The New Europe*” і британський дискурс України 1916–1920 років // Записки наукового товариства імені Шевченка. – Т. ССІІ: Праці історико-філософської секції. – Львів, 2006.
24. *Сич О.* Сполучені Штати Америки у міжвоєнний період (1918–1939 рр.). – Чернівці, 2003.
25. *Сидоров А., Клейменова Н.* История международных отношений, 1918–1939 гг. – Москва, 2008.
26. *Соловйова В.* Українська дипломатія у країнах Центральної Європи 1917–1920 рр. – Донецьк, 2004.
27. *Федорович В.* Справа Східної Галичини на Паризькій мирній конференції // Вісті комбатанта. – Торонто, 1981. – № 1.
28. *Цветков Г.* Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917–1945 рр.: Навч. посібник. – Київ, 1997.
29. *Andelman D.* A Shattered Peace: Versailles 1919 and the Price We Pay Today. – New York, 2008.
30. *Cohrs P.* The Unfinished Peace after World War I: America, Britain and the Stabilization of Europe, 1919–1932. – Cambridge, 2008.
31. *MacMillan M.* Paris 1919: Six Months That Changed the World. – New York, 2006.
32. *The Treaty of Versailles: A Reassessment after 75 Years / Ed. by M. Boemeke and others.* – Cambridge, 1998.
33. *Tooze A.* The Deluge: The Great War and the Remarking of Global Order. – London, 2014.

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПОТРЯСІННЯ ПЕРШИХ ПОВОЄННИХ РОКІВ

1. Реакція в Західному світі на жовтневий переворот 1917 р. в Росії
2. Розпад монархії Габсбургів та утворення нових незалежних держав
3. Розвиток Німеччини після “листопадової” революції 1918 р. Веймарська конституція.

📖 ДЖЕРЕЛА

1. Акт зречення Вільгельма II (28 листопада 1918 р.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918%20\(11\)%2028.akt.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918%20(11)%2028.akt.php)
2. История международных отношений в документах и воспоминаниях современников. Т. 2. 1919–1939 гг. / Сост. Н. Ниязов, А. Малыгина. Санкт-Петербург, 2008.
3. Каутский К. Демократия и социализм: фрагменты работ разных лет. – Москва, 1991.
4. Коминтерн и идея мировой революции. Документы. – Москва, 1998.
5. Конституция Германской Империи (11 августа 1919 г.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1919\(08\)11.reich.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1919(08)11.reich.php)
6. “Маніфест” імператора Австро-Угорщини Карла I (11 листопада 1918 р.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918.manifest_Karla_I.php
7. Німеччина і революція в Росії. 1915–1918. Документи з архіву німецького Міністерства закордонних справ (англ.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://unknownwar.info/-----1915---1918--_882/
8. Системная история международных отношений (1918–1991): в 4-х т. / Под ред. А. Богатурова. – Москва, 2000. (Т. 2).
9. Цвейг С. Повернення до Австрії після війни // “І”. – 2014. – Чис. 75.
10. Churchill W. The Aftermath: The World Crisis, 1918–1928. – New York, 1929.
11. Deutsches Reich: “Die Verfassung des Deutschen Reichs” [“Weimarer Reichsverfassung”] [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.lwl.org/westfaelische-geschichte/portal/Internet/finde/langDatensatz.php?urlID=843&url_tabelle=tab_quelle
12. Noske G. Von Kiel bis Kapp: zur Geschichte der Deutschen Revolution. – Berlin, 1920.

13. Treaty of Peace with Austria (St. Germain-en-Laye, 10 September 1919) [Електронний ресурс] [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1920/3.html>

📖 ЛІТЕРАТУРА

1. Айзин В. Альтернативы германской истории в конце XIX – начале XX вв. // ННИ. – 1992. – № 4.
2. Артемов В., Кардашова Е. Фридрих Эберт – первый президент Германии. – Воронеж, 2001.
3. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. – Київ, 2004.
4. Ватлін А. Советське відлуння у Баварії 1918–1919 років // “І”. – 2014. – Чис. 75.
5. Віднянський С. Розпад Австро-Угорської імперії і проблеми національного державотворення в Центрально-Східній Європі // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – 2011. – Вип. 27.
6. Геллетлі Р. Ленін, Сталін і Гітлер: Доба соціальних катастроф / Пер. з англ. – Київ, 2011.
7. Граціозі А. Війна і революція в Європі, 1905–1956 / Пер. з італ. – Київ, 2005.
8. Драбкин Я. Проблемы и легенды в историографии германской революции 1918–1919 гг. – Москва, 1990.
9. Загладин Н. История успехов и неудач советской дипломатии. – Москва, 1990.
10. Исламов Т. Австро-Венгрия в Первой мировой войне. Крах империи // ННИ. – 2001. – № 5.
11. Макаренко П. Германский фактор в Октябрьской революции 1917 г. // ВИ. – 2008. – № 5.
12. Мальков В. Вудро Вильсон и его “принцип национальностей”: взгляд из современности // ННИ. – 2010. – № 6.
13. Мальков В. В. Вильсон и новая Россия (02.1917–04.1918) // ННИ. – 1999. – № 6.
14. Мотиль О. Підсумки імперій: занепад, розпад і відродження / Пер. з англ. – Київ, 2009.
15. Нежинский Л. В интересах народа или вопреки им? Советская международная политика в 1917–1933 годах. – Москва, 2004.
16. Об оценке революции 1918–1919 гг. в Германии // ННИ. – 1989. – № 6.
17. Орлова М. Германская революция 1918–1919 гг. в историографии ФРГ. – Москва, 1986.
18. Пристер Е. Краткая история Австрии / Пер. с нем. – Москва, 1952.
19. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами / Пер. з англ. – Київ, 2001.

20. *Соколов Б.* Германская империя от Бисмарка до Гитлера. – Москва, 2003.
21. *Снайдер Т.* Червоний князь: таємниці життя габсбурзького ерцгерцога / Пер. з англ. – Київ, 2011.
22. *Тейлор А Дж.* Габсбурзька монархія 1809–1918 / Пер. з англ. – Львів, 2002.
23. *Томпкинс С.* Триумф большевизма: Революция или реакция? // Отечественная история. – 1995. – № 5.
24. *Фісанов В.* Програне суперництво. (США та Австро-Угорщина у Центральній Європі в роки Першої світової війни) :Монографія. – Чернівці, 1999.
25. *Хаффнер С.* Революция в Германии 1918–1919 гг. Как это было в действительности. – Москва, 1983.
26. *Цьолнер Е.* Історія Австрії / Пер. з нім. – Львів, 2001.
27. *Шульце Г.* Історія Німеччини / Пер. з нім. – Київ, 2010.
28. *Эктон Э.* Новый взгляд на Русскую революцию // Отечественная история. – 1997. – № 5.
29. *Batowski H.* Rozpad Austro-Węgier 1914–1918 (sprawy narodowościowe i działania dyplomatyczne). – Kraków, 1982.
30. *Czubiński A.* Rewolucja 1918–1919 w Niemczech. – Poznań, 1977.
31. *Erdmann K.* Die Weimarer Republik. – München, 1981.
32. *Fitzpatrick Sh.* The Russian Revolution. – New York, 2008.
33. *Kann R.* Geschichte des Habsburgerreiches 1526 bis 1918. – Wien, 1993.
34. *Österreich November 1918.* Die Entstehung der Ersten Republik. – Wien, 1986.
35. *Pipes R.* Three “Whys” of the Russian Revolution. – London, 1996.
36. *Schell J.* The Mass Minority in Action: France and Russia [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.chrisknight.co.uk/wp-content/uploads/2012/08/The-Mass-Minority-in-Action.pdf>
37. *Sked A.* The Decline and Fall of the Habsburg Empire, 1815–1918. – London, 1989.
38. *Vocelka K.* Geschichte Österreichs: Kultur. Gesellschaft. Politik. – Graz, 2000.
39. *Wereszycki H.* Historia Austrii. – Wrocław, 1986.

СУПЕРЕЧНОСТІ ВЕРСАЛЬСЬКОГО СВІТОПОРЯДКУ ТА ПОШУКИ НОВИХ ФОРМ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

1. Ліга Націй в системі міжнародної безпеки
2. Німецько-радянське зближення 1920-х років
3. Локарнська конференція 1925 р. Рейнський гарантійний пакт

📖 ДЖЕРЕЛА

1. История международных отношений в документах и воспоминаниях современников. Т. 2. 1919–1939 гг. / Сост. Н. Ниязов, А. Малыгина. – Санкт-Петербург, 2008.
2. Локарнский договор между Германией, Бельгией, Францией, Великобританией и Италией, заключенный 16 октября 1925 г. // [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.obraforum.ru/lib/book2/58.htm>
3. Рапальский договор между РСФСР и Германией, 16 апреля 1922 г // [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://www.hrono.ru/dokum/192_dok/19220416rappal.php
4. Системная история международных отношений (1918–1991): в 4-х т. / Под ред. А. Богатурова. – Москва, 2000. (Т. 2).
5. Статут Лиги Наций // [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.hist.msu.ru/Departments/ModernEuUS/intrel/sources/Legnastust.htm>
6. League of Nations Treaty Series // [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.worldlii.org/int/other/LNTSer/>
7. *Shulhyn O.* La Société des Nations et les réfugiés ukrainiens: lettre ouverte de M. Alexandre Choulguine à M. le docteur Fridtjof Nansen. –Paris, 1929.
8. Supplementary Agreement to the German-Russian Agreement (Treaty of Rapallo, April 16, 1922); November 5, 1922 [Электронный ресурс] // Режим доступа: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1922\(11\)05.German-Russian.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1922(11)05.German-Russian.php)
9. *Wilson W.* Appeal for Support of the League of Nations [Электронный ресурс] // Режим доступа: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/ww40.htm>

📖 ЛІТЕРАТУРА

1. *Акунін О.* Ліга Націй крізь призму діяльності та причини її краху // [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvmdu/Ist/2010_3_29/19_29.pdf.

2. *Ахтамзян А.* Рапалльська політика. Советско-германские дипломатические отношения в 1922–1932 гг. – Москва, 1974.
3. *Ахтамзян А.* Советско-германские экономические отношения в 1922–1932 гг. // ННИ. – 1988. – № 4.
4. *Ачкіназі Б.* Проблеми безпеки у політичному житті Франції 1918–1920. – Київ, 2005.
5. *Газін В.* Економіка і зовнішня політика Веймарської республіки (1925–1933): східноєвропейські аспекти. – Кам'янець-Подільський, 1999.
6. *Горлов С.* Совершенно секретно: Альянс Москва–Берлин, 1920–1933 гг. (Военно-политические отношения СССР–Германия). – Москва: ОЛМА-ПРЕСС, 2001 // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://militera.lib.ru/research/gorlov1/01.html>
7. *Дух Рапалло: Советско-германские отношения, 1925–1933.* – Москва, 1997
8. *Дюрозель Ж.-Б.* Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Пер. з фр. – Київ, 1995.
9. *Дьяков Ю., Бушуева Т.* Фашистский меч коваля в СССР. Красная Армия и Рейхсвер: тайное сотрудничество 1922–1933. – Москва, 1992.
10. *Клейменова Н., Сидоров А.* Версальско-Вашингтонская система международных отношений: проблемы становления и развития. 1918–1939. – Москва, 1995.
11. *Колісниченко К.* Ліга Націй у розвитку міжнародного права. – Одеса, 2011.
12. *Мальков В.* Вудро Вильсон и его “принцип национальностей”: взгляд из современности // ННИ. – 2010. – № 6.
13. *Мици И.* Возникновение Версальской системы // ВИ. – 1984. – № 11.
14. *Морозов Г.* Лига Наций – взгляд через полвека // ВИ. – 1992. – № 2–3.
15. *Нежинский Л.* В интересах народа или вопреки им? Советская международная политика в 1917–1933 годах. – Москва, 2004.
16. *О'Коннор Т.* Георгий Чичерин и советская внешняя политика, 1918–1930 гг. – Москва, 1991.
17. *Очерки истории международных отношений / Под. ред. О. Колобова.* – Москва, 2001.
18. *Романов В.* Вудро Вильсон и его концепция мироустройства // США-Канада: ЭПК. – 2005. – № 2.
19. *Рубаха Ю.* Ліга Націй як міжнародний інструмент підтримання миру і безпеки в світі. – Львів, 2008.
20. *Советская внешняя политика. 1917–1945 гг. Поиски новых подходов.* – Москва, 2004.
21. *Цветков Г.* Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917–1945 рр.: Навч. посібник. – Київ, 1997.
22. *Червона армія і рейхсвер: військово-технічна співпраця у 1922–1933 роках / І. Ветров, О. Шевченко.* – Київ, 2008.

23. *Bracher K.* Turning Points in Modern Times: Essays on German and European History. Cambridge, 1995.
24. *Cesarz Z.* Polska a Liga Narodów: kwestie terytorialne w latach 1920-1925: studium prawno-polityczne. Wrocław, 1993.
25. *Fink C.* The Genoa Conference: European Diplomacy, 1921-1922. - Chapel Hill, 1984.
26. *Lamb R.* The Drift to War, 1922-1939. - New York, 1989.
27. *Steiner Z.* The Lights that Failed: European International History, 1919-1933. - Oxford, 2005.

ПОЛІТИЧНА РАДИКАЛІЗАЦІЯ У МІЖВОЄННИЙ ЄВРОПІ

1. Комуністичний рух у країнах Західної Європи
2. Італійський фашизм: генеза та ідейні засади
3. Доктрина німецького націонал-соціалізму

📖 ДЖЕРЕЛА

1. Антология мировой политической мысли. Т. 2. Зарубежная политическая мысль XX в. – Москва, 1997.
2. Геббельс Й. Комунізм без маски (Промова на щорічному партійному з'їзді НСДАП, 13 вересня 1935 р.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1935\(09\)13.goebbels.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1935(09)13.goebbels.php)
3. Гітлер А. “Ми хочемо створити Велику Німеччину, яка об'єднає всі германські народи” [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1923.hitler.php>
4. Гітлер А. Моя боротьба / Пер. с нем. – Москва 1992.
5. Меллер ван дер Брук А. Третий рейх // Поліс. 2003. № 5.
6. Муссоліні Б. Доктрина фашизму [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
7. Програма фашистського руху (1919 р.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1919.Fasci_Italiani.php
8. Програма NSDAP-25 пунктів (1920) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1920.Hitler.php>
9. Das Dritte Reich: Deutsche Geschichte, 1933–1945: Eine Dokumentation. – Bonn, 1990.
10. Hitler A. Monologe im Führerhauptquartier, 1941–1944. – Hamburg, 1980.
11. Goebbels J. Vom Kaiserhof zur Reichskanzlei: Eine historische Darstellung in Tagebuchblättern, (Vom 1. Januar 1932 bis zum 1. Mai 1933). – München, 1943.

📖 ЛІТЕРАТУРА

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. – Київ, 2002.
2. Бабиченко Л. Коминтерн и события в Германии в 1923 г. // ННИ. – 1994. – № 2.
3. Бачо Я. Нацизм / Пер. з венг. – Москва, 2004.
4. Безансон А. Лихо століття: про комунізм, нацизм та унікальність Голокосту / Пер. з фр. – Київ, 2007.
5. Белоусов Л. Бенито Муссолини: диктатура и демагогия. – Москва, 1993.

6. Белоусов Л. Бенито Муссолини: политический портрет // ННИ. – 1991. – № 5, 6.
7. Борозняк А. Историки ФРГ о нацизме // ННИ. – 1997. – № 1.
8. Букалов А. Бенито Муссолини. Бюст в бункере // Новое время. – 2003. – № 1-2.
9. Випперман В. Европейский фашизм в сравнении (1922-1982). – Новосибирск, 2000.
10. Відкритість. Суспільство. Влада. Від Нантського едикту до падіння комунізму / Авт.-упоряд. Е. Ле Руа Ладюрі / Пер. з фр. – Київ, 2008.
11. Гейден К. Путь НСДАП. Фюрер и его партия. – Москва, 2004.
12. Граціози А. Війна і революція в Європі, 1905-1956 / Пер. з італ. – Київ, 2005.
13. Дюверже М. Политические партии / Пер. с франц. 3-е изд. – Москва, 2005.
14. Зонтгаймер К. Як нацизм прийшов до влади / Пер. з нім. – Київ, 2009.
15. Кривогуз Н. Судьба и наследие коминтерна // ННИ. – 1990. – № 6.
16. Куртуа С. Більшовизм *à la française* / Пер. з фр. – Київ, 2012.
17. Макдермот К., Агню Дж. История международного коммунизма от Ленина до Сталина. – Москва, 2000.
18. Моссе Дж. Нацизм и культура. Идеология и культура национал-социализма. – Москва, 2003.
19. Нольте Э. Европейская гражданская война (1917-1947). Национал-социализм и большевизм / Пер. с нем. – Москва, 2003.
20. Пленков О. Третий Рейх: социализм Гитлера (Очерк истории и идеологии). – Санкт-Петербург, 2004.
21. Порівняльня тоталітарних режимів // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.edulec.com/porivnyalnya-totalitarnix-rezhimiv-ua/987/>
22. Сен-Сернен Б. Зло у ХХ столітті // “І”. – 2002. – Чис. 26.
23. Сервіс Р. Товариші. Комунізм: світова історія / Пер. з англ. – Київ, 2012.
24. Устрялов Н. Італійський фашизм. – Москва, 1999.
25. Фюре Ф. Минуле однієї ілюзії. Нарис про комуністична ідею у ХХ столітті / Пер. з фр. – Київ, 2007.
26. Хибберт К. Муссолини. – Ростов-на-Дону, 1998.
27. Холодковский К. Італійський фашизм: немного исторического опыта. – Москва, 1995.
28. Ширер У. Взлет и падение Третьего Рейха / Пер. с англ. – Москва, 1991. Т. 1.
29. Шириня К. Идея мировой революции в стратегии Коминтерна // ННИ. – 1995. – № 5.
30. Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм. – Київ, 1998.
31. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія / Пер. з англ. – Київ, 1995.

32. Deutschland, 1933–1945: Neue Studien zur nationalsozialistischen Herrschaft / Hrsg. von Karl Dietrich Bracher, M. Funke, H.-A. Jacobsen. – Düsseldorf, 1992.
33. Halhuber M.-J. "Mein Kampf" – heute wieder gelesen. – Innsbruck, 1993.
34. Kershaw I. Der NS-Staat: Geschichtsinterpretationen und Kontroversen im Überblick. – Reinbek bei Hamburg, 1994.
35. Kozub-Ciembroniewicz W. Doktryny włoskiego faszysmu i antyfaszysmu w latach 1922–1939. – Kraków, 1992.
36. Maser W. Adolf Hitler: Legende, Mythos, Wirklichkeit. – München, 1993.
37. Rauscher W. Hitler und Mussolini: Macht, Krieg und Terror. – Graz, 2001.
38. Schmitz-Berning C. Vokabular des National-Sozialismus. – Berlin, 2000.

ТОТАЛІТАРНІ РЕЖИМИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

1. Політична система Третього Райху
2. Формування тоталітарної держави в Італії
3. Фашизм, нацизм, більшовизм: порівняльна характеристика

📖 ДЖЕРЕЛА

1. Гитлер А. Моя боротьба / Пер. с нем. – Москва 1992.
2. Закон о защите народа и рейха // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://doc20vek.ru/node/1341>
3. Закон о переустройстве империи (30 января 1934 г.) // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://doc20vek.ru/node/1343>
4. Меллер ван дер Брук А. Третий рейх // Полис. – 2003. – № 5.
5. Прокламация Адольфа Гитлера. Речь на X съезде НСДАП в Нюрнберге. 6 сентября 1938 г. // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://doc20vek.ru/node/1339>
6. Орвел Дж. Колгосп тварин / Пер. з англ. – Київ, 2015.
7. Рем Е. Чому С.А.? Виступ перед представниками дипломатичного корпусу (Берлін, 7 грудня 1933 р.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1933\(12\)07.Why_S.A.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1933(12)07.Why_S.A.php)
8. Das Dritte Reich: Deutsche Geschichte, 1933–1945: Eine Dokumentation. – Bonn, 1990.
9. Hitler A. Monologe im Fuehrerhauptquartier, 1941–1944. – Hamburg, 1980.
10. Goebbels J. Vom Kaiserhof zur Reichskanzlei: Eine historische Darstellung in Tagebuchblättern, (Vom 1. Januar 1932 bis zum 1. Mai 1933). – München, 1943.

📖 ЛІТЕРАТУРА

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. – Київ, 2002.
2. Бачо Я. Нацизм / Пер. з венг. – Москва, 2004.
3. Безансон А. Лихо століття: про комунізм, нацизм та унікальність Голокосту / Пер. з фр. – Київ, 2007.
4. Белоусов Л. Бенито Муссолини: диктатура и демагогия. – Москва, 1993.
5. Белоусов Л. Бенито Муссолини: политический портрет // ННИ. – 1991. – № 5, 6.
6. Белоусов Л. Репрессивный аппарат режима Муссолини // ННИ. – 1999. – № 2.
7. Борозняк А. Историки ФРГ о нацизме // ННИ. – 1997. – № 1.

8. Букалов А. Бенито Муссолини. Бюст в бункере // Новое время. – 2003. – № 1–2.
9. Видеман Ф. Гитлер глазами его адъютанта // ННИ. – 1998. – № 5–6.
10. Випперман В. Европейский фашизм в сравнении (1922–1982). – Новосибирск, 2000.
11. Гаджиев К. Тоталитаризм как феномен XX века // ВИ. – 1992. – № 2.
12. Гаранин Л. Второй человек в рейхе (Геринг) // ВИ. – 1992. – № 1.
13. Гейден К. Путь НСДАП. Фюрер и его партия. – Москва, 2004.
14. Геллетлі Р. Ленін, Сталін і Гітлер: Доба соціальних катастроф / Пер. з англ. – Київ, 2011.
15. Давлетов О. “Гітлерюгенд”: від “Загону Адольфа Гітлера” до єдиної державної молодіжної організації “третього рейху” (1922–1939 рр): нариси. – Запоріжжя, 2006.
16. Дем’яненко Б. Порівняльний аналіз італійської та сталінської моделей тоталітаризму // Нова політика. – 1998. – № 3.
17. Дюверже М. Политические партии / Пер. с франц. 3-е изд. – Москва, 2005.
18. Есипов В. Германский фашизм и культура: культурно-политическая деятельность НСДАП в 1929–1939 гг. – Москва, 1997.
19. Желев Ж. Фашизм. Тоталитарное государство / Пер. с болг. – Москва, 1991.
20. Зонтгаймер К. Як нацизм прийшов до влади / Пер. з нім. – Київ, 2009.
21. Кривогуз Н. Судьба и наследие коминтерна // ННИ. – 1990. – № 6.
22. Куртуа С. Большевизм *à la française* / Пер. з фр. – Київ, 2012.
23. Макдермот К., Агну Дж. История международного коммунизма от Ленина до Сталина. – Москва, 2000.
24. Нольте Э. Европейская гражданская война (1917–1947). Национал-социализм и большевизм / Пер. с нем. – Москва, 2003.
25. Пленков О. Третий Рейх: социализм Гитлера (Очерк истории и идеологии). – Санкт-Петербург, 2004.
26. Порівняльня тоталітарних режимів // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.edulec.com/porivnyalnya-totalitarnix-rezhimiv-ua/987/>
27. Сервіс Р. Товариші. Комунізм: світова історія / Пер. з англ. – Київ, 2012.
28. Толанд Д. Адольф Гитлер. –Т.1–2. – Москва, 1993.
29. Тоталитаризм в Европе XX в. Из истории идеологий, движений, режимов и их преодоления. – Москва, 1996.
30. Устрялов Н. Итальянский фашизм. – Москва, 1999.
31. Фюре Ф. Минуле однієї ілюзії. Комуністична ідея у XX столітті / Пер. з фр. – Київ, 2007.
32. Хавкин Б. Рейхсфюрер СС Гиммлер // ННИ. – 1991. – № 1.
33. Хибберт К. Муссолини. – Ростов-на-Дону, 1998.

34. *Холодковский К.* Итальянский фашизм: немного исторического опыта. – Москва, 1995.
35. *Чернявский Г.* Тень Люциферова крыла. Большевизм и национал-социализм: сравнительно-исторический анализ двух форм тоталитаризма. – Харьков, 1993.
36. *Ширер У.* Взлет и падение Третьего Рейха / Пер. с англ. – Москва, 1991. Т. 1–2.
37. *Шпорлюк Р.* Комунізм і націоналізм. – Київ, 1998.
38. *Deutschland, 1933–1945: Neue Studien zur nationalsozialistischen Herrschaft / Hrsg. von Karl Dietrich Bracher, M. Funke, H.-A. Jacobsen.* – Düsseldorf, 1992.
39. *Evans R.* The Coming of the Third Reich. – London, 2004.
40. *Halhuber M.-J.* “Mein Kampf” – heute wieder gelesen. – Innsbruck, 1993.
41. *Kershaw I.* Der NS-Staat: Geschichtsinterpretationen und Kontroversen im Überblick. Reinbek bei Hamburg, 1994.
42. *Kozub-Ciembroniewicz W.* Doktryny włoskiego faszysmu i antyfaszysmu w latach 1922–1939. – Kraków, 1992.
43. *Maser W.* Adolf Hitler: Legende, Mythos, Wirklichkeit. – München, 1993.
44. *Rauscher W.* Hitler und Mussolini: Macht, Krieg und Terror. – Graz, 2001.
45. *Schmitz-Berning C.* Vokabular des National-Sozialismus. – Berlin, 2000.
46. *Totalitarian and authoritarian regimes in Europe.* – New York, 2006.

ЕСКАЛАЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ (1936–1939 рр.)

1. Громадянська війна в Іспанії: реакція міжнародної спільноти
2. Політика “умиротворення”: аншлюс Австрії та Мюнхенська угода 1938 р.
3. Пакт Молотова-Ріббентропа 1939 р. і таємний додаток до нього

📖 ДЖЕРЕЛА

1. Антикоминтерновский пакт. Или. Соглашение против коммунистического “интернационала”. 25 ноября 1936 г. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://doc20vek.ru/node/1340>
2. Договір про ненапад між Німеччиною та СРСР. Таємний додатковий протокол. (23 серпня 1939 р.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939%20\(08\)%2023.nenapad.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939%20(08)%2023.nenapad.php)
3. Документы Министерства иностранных дел Германии / Архивное управление Министерства иностранных дел СССР. Вып. 3. Германская политика и Испания (1936–1943 гг.). – Москва, 1946.
4. *Ибарури Д.* Воспоминания: борьба и жизнь. В 2-х кн. – Москва, 1988.
5. Из записи совещания у рейхсканцлера Германии А. Гитлера. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://doc20vek.ru/node/455>
6. История международных отношений в документах и воспоминаниях современников. Т. 2. 1919–1939 гг. / Сост. Н. Ниязов, А. Малыгина. – Санкт-Петербург, 2008.
7. К истории заключения советско-германского договора о ненападении 23 августа 1939 г. (документальный обзор) // ННИ. – 1989. – № 6.
8. На роковом пороге (из архивных материалов 1939 г.) // ВИ. – 1989. – № 11.
9. Накануне. 1931–1939. Как мир был ввергнут в войну. Краткая история в документах, воспоминаниях и комментариях. – Москва, 1991.
10. Не миф: речь Сталина 19 августа 1939 года // ВИ. – 2005. – № 8.
11. Нота іспанського міністра іноземних справ Англії (8 січня 1937 р.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1937%20\(01\)%2008.nota.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1937%20(01)%2008.nota.php)
12. Оглашению подлежит. СССР – Германия. 1939–1941. [Док. и материалы]. – Москва, 2004.
13. *Орвел Дж.* Данина Каталонії / Пер. з ісп. – Київ, 2017.
14. Секретный Дополнительный протокол к Договору о ненападении между Германией и СССР (23 августа 1939 г.) [Електронний ресурс] //

Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939\(08\)23.penapad.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939(08)23.penapad.php)

15. Системная история международных отношений (1918–1991): в 4-х т. / Под ред. А. Богатурова. – Москва, 2000. (Т. 2).
16. Haile Selassie. Appeal to the League of Nations, June 1936 [Электронный ресурс] // Режим доступу: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/selassie.htm>
17. *Molotov V.* O ratyfikacji sowiecko-niemieckiej umowy o nieagresji: Inform. przewodn. Rady Komisarzy Ludowych ZSRR i komisarza ludowego Spraw Zagranicznych W. Mołotowa na 4 nadzwycz. sesji Rady Najwyższej ZSRR. 31 sierpnia 1939 roku. [Б.м.в], 1939.

📖 ЛІТЕРАТУРА

1. *Граціозі А.* Війна і революція в Європі, 1905–1956 / Пер. з італ. – Київ, 2005.
2. *Дюков А.* “Пакт Молотова-Риббентропа” в вопросах и ответах. – Москва, 2009. [Электронный ресурс] // Режим доступу: http://militera.lib.ru/research/0/pdf/dyukov_ar04.pdf
3. Европа между миром и войной: 1918–1939. – Москва, 1992.
4. *Иванов А.* Великобритания и мюнхенский сговор (в свете архивных документов) // ННИ. – 1988. – № 6.
5. *Іваницька О.* Франко – каудильйо Іспанії. – Вінниця, 2002.
6. *Клейменова Н., Сидоров А.* Версальско-Вашингтонская система международных отношений: проблемы становления и развития. 1918–1939. – Москва, 1995.
7. *Кравчук О.* Судетські німці в історії Центральної Європи. – Вінниця, 2012.
8. *Малай В.* Международные аспекты гражданской войны в Испании. – Москва, 1989.
9. *Малай В., Новиков М.* Освещение Гражданской войны в Испании 1936–1938 годов на страницах английского исторического журнала // ННИ. – 2003. – № 1.
10. *Мельтюхов М.* Упущенный шанс Сталина. Советский Союз и борьба за Европу: 1939–1941. – Москва: Вече, 2000 [Электронный ресурс] // Режим доступу: <http://militera.lib.ru/research/meltyukhov/02.html>
11. *Михайленко В.* Новые факты о советской военной помощи в Испании [Электронный ресурс] // Режим доступу: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/4790/2/uvmi6-2006-02.pdf>
12. *Наджафов Д.* Советско-германский пакт 1939 г. и его последствия // ВИ. – 2006. – № 12.
13. *Наумов А.* Аншлюс Австрии в 1938 г. как кризис Версальской системы // ННИ. – 2006. – № 6.

- 14.Новиков М. СССР, Коминтерн и гражданская война в Испании. – Ярославль, 1995.
- 15.Нольте Э. Европейская гражданская война (1917–1947). Национал-социализм и большевизм / Пер. с нем. – Москва, 2003.
- 16.Очерки истории международных отношений / Под. ред. О. Колобова. – Москва, 2001.
- 17.Пожарская С. Генералиссимус Франко и его время // ННИ. –1990. – № 6.
- 18.Поздеева Л. Дневник И. М. Майского. Из записей о британской политике 1938–1941 гг. // ННИ. – 2001. – № 3.
- 19.Престон П. Франко / Пер. с англ. – Москва, 1999.
- 20.Рейнольдс Д. Великобритания и “третий рейх” 1933–1940 // ННИ. – 1991. № 3.
- 21.Розанов Г. Сталин-Гитлер. Док. очерк советско-германских дипломатических отношений. 1939–1941 гг. – Москва, 1991.
- 22.Рыбалкин Ю. Операция “X”. Советская военная помощь республиканской Испании (1936–1939). – Москва, 2000.
- 23.Смирнов В. Мюнхенская конференция и советско-германский пакт о ненападении в дискуссиях российских историков [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.mgimo.ru/victory65/documents/2-smirnov-Munich.pdf>
- 24.Тулаев П. Консервативная революция в Испании. – Москва, 1994.
- 25.Ференбах О. Крах и возрождение Германии. Взгляд на европейскую историю XX в. – Москва, 2001.
- 26.Alpert M. A New International History of the Spanish War. – London, 1994.
- 27.Beevor A. The Spanish Civil War. – London, 2006.
- 28.Bracher K. Turning Points in Modern Times: Essays on German and European History. – Cambridge, 1995.
- 29.Faber D. Munich, 1938: Appeasement and World War II. – New York, 2008.
- 30.Fraser R. Blood of Spain. An Oral History of the Spanish Civil War. – New York, 1979.
- 31.Gola B. Dylematy krwi i sprawiedliwości: Hiszpańska wojna domowa 1936–1939 w myśli politycznej i politologicznej. – Wrocław, 1993.
- 32.McDonough F. The Origins of the First and Second World Wars. – Cambridge, 2013.
- 33.Preston P. A Concise History of the Spanish Civil War. – London, 1996.
- 34.Volsansky G. Pakt auf Zeit: Das Deutsch-österreichische Juli-Abkommen 1936. – Wien, 2001.

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939–1945 рр.)

Заняття 1.

1. Стратегії воюючих країн: порівняльний аналіз
2. Проблеми міжсоюзницьких відносин в антигітлерівській коаліції
3. Рух опору в окупованих країнах

Заняття 2.

1. Особливості нацистського окупаційного режиму в країнах Європи
2. Прояви колабораціонізму
3. Військові злочини проти людяності

📖 ДЖЕРЕЛА

1. Вторая мировая война в воспоминаниях Уинстона Черчилля, Шарля де Голля и др. – Москва, 1990.
2. Гальдер Ф. Военный дневник. Ежедневные записи начальника Генерального штаба Сухопутных войск 1939–1942 гг. – Т. 1–2. – Москва, 1968–1971 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://militera.lib.ru/db/0/one/halder.rar>.
3. Геббельс Й. Дневники 1940–1941 // ННИ. – 1994. – №6; 1995. – № 3.
4. Генеральный план “OST”. Правовые, экономические и пространственные принципы обустройства на Востоке (Представлен оберфюрером СС проф. др. Конрадом Мейером) [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1942\(05\)28.generalplan_ost.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1942(05)28.generalplan_ost.php)
5. Голье де Ш. Военные мемуары / Пер. с фр. – Москва, 1957 (2003).
6. Договор о дружбе и границе между СССР и Германией 28 сентября 1939 г. [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939%20\(08\)%2028.pro%20druzbu.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939%20(08)%2028.pro%20druzbu.php)
7. Застольные беседы в ставке Гитлера // ННИ. – 1992. – № 4.
8. Кейтель В. Взгляд в прошлое // ВИ. – 1991. – № 2–3.
9. Кьопп Г. Навіщо я народилася дівчинкою? Сексуальні “подвиги” радянських визволителів. – Київ, 2011.
10. Не миф: речь Сталина 19 августа 1939 года // ВИ. – 2005. – № 8.
11. О ратификации советско-германского договора о ненападении Сообщение Председателя Совета Народных Комиссаров СССР и Народного Комиссара Иностранных Дел тов. В. М. Молотова на заседании Верховного Совета СССР 31-го августа 1939 года

- [Электронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939\(08\)31.molotov.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939(08)31.molotov.php)
- 12.Оглашению подлежит. СССР – Германия. 1939–1941. [Док. и материалы]. – Москва, 2004.
  - 13.Пикер Г. Застольные разговоры Гитлера. – Смоленск, 1993.
  - 14.Письмо А. Гитлера к Б. Муссолини. 20 ноября 1940 г. [Электронний ресурс] // Режим доступу: <http://doc20vek.ru/node/2391>
  - 15.Речь рейхсканцлера А. Гитлера в Рейхстаге 1 сентября 1939 г. [Электронний ресурс] // Режим доступу: <http://doc20vek.ru/node/1347>
  - 16.Розенберг А. Меморандум №1 (2 квітня 1941 р.) [Электронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1941\(04\)02.Rozenberg.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1941(04)02.Rozenberg.php)
  - 17.Советский Союз на международных конференциях периода Великой Отечественной войны 1941–1945. – Т. 1–6. – Москва, 1978–1980.
  - 18.Ярославский Ем. Кому мы идем на помощь (19 сентября 1939 г.) [Электронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939\(09\)19.Yaroslavsky.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1939(09)19.Yaroslavsky.php)
  - 19.Черчилль У. Вторая мировая война / Сокр. пер. с англ. Кн.1–3. – Москва, 1991.
  - 20.Das Dritte Reich: Deutsche Geschichte, 1933–1945: Eine Dokumentation. – Bonn, 1990.
  - 21.De Gaulle Ch. Mémoires de Guerre. – Т. 1–3. – Paris, 1954–1959.
  - 22.Dokumente zur englisch-französischen Politik der Kriegsausweitung. – Berlin, 1940.
  - 23.Molotov V. O ratyfikacji sowiecko-niemieckiej umowy o nieagresji: Inform. przewodn. Rady Komisarzy Ludowych ZSRR i komisarza ludowego Spraw Zagranicznych W. Mołotowa na 4 nadzwycz. sesji Rady Najwyższej ZSRR. 31 sierpnia 1939 roku. [Б.м.в], 1939.

📖 ЛІТЕРАТУРА

1. Айххольц Д. Цели Германии в войне против СССР. Об ответственности германских элит за агрессивную политику и преступления нацизма // ННИ. – 2002. – № 6.
2. Безыменский Л. О “Плане Жукова” от 15 мая 1941 г. // ННИ. – 2000. – № 3.
3. Безыменский Л. Сталин и Гитлер перед схваткой. Москва, 2009.
4. Бишоп К., Джордан Д. Триумф и крах III Рейха: Через “Блицкриг” к падению Берлина. – Москва, 2008.
5. Блицкриг в Европе, 1939–1941: Польша. – Москва, 2004.
6. Вишлев О. Накануне 22 июня 1941 года: Документальные очерки. Москва, 2001.

7. Гон М. Геноциди першої половини ХХ століття: порівняльний аналіз. – Івано-Франківськ, 2009.
8. Гофман И. Сталинская война на уничтожение: планирование, осуществление, документы. – Москва, 2006.
9. Граціозі А. Війна і революція в Європі, 1905–1956 / Пер. з італ. – Київ, 2005.
10. Гриневич В. Неприборкане різноголосся: Друга світова війна і суспільно-політичні настрої в Україні, 1939 – червень 1941 рр. – Дніпропетровськ, 2012.
11. Даллас Г. Примарний мир 1945: незавершена війна / Пер. з англ. – Київ, 2012.
12. Движения сопротивления в Западной Европе 1939–1945. Общие проблемы. – Москва, 1990.
13. Движения сопротивления в Западной и Восточной Европе 1939–1945. Национальные особенности. – Москва, 1991.
14. Дейтон Л. Вторая мировая: Ошибки, промахи, потери. – Москва, 2000.
15. Детвайлер Д. Высадка союзников в Нормандии в 1944 году: ретроспективный взгляд // ННИ. – 2004. – № 4
16. Иванов Р. Сталин и союзники. 1941–1945 годы. – Москва, 2005.
17. Карлей М. Дж. 1939: альянс, который не состоялся, и приближение Второй мировой войны / Пер. с англ. – Москва, 2005.
18. Козицький А. Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у ХХ ст. (причини, особливості, наслідки): навч. посіб. – Львів, 2012.
19. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні / Пер. з франц. – Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993.
20. Кочкин Н. Англо-советский союзный договор 1942 года и начало “холодной войны” // ВИ. – 2000. – № 1.
21. Лавров В. Что скрывалось за приглашением В. М. Молотова осенью 1940 г. в Берлин и полетом Р. Гесса в мае 1941 г. в Англию // ННИ. – 2005. – № 1.
22. Лиддел Гарт Б. Г. Вторая мировая война / Пер. с англ. – Москва; Санкт-Петербург, 1999.
23. Лисенко О. Подолання “міфу війни”, або від якої спадщини ми відмовляємося: науковий дискурс, політика пам’яті та сучасні виклики (з приводу 70-річчя перемоги над нацизмом і фашизмом) // УІЖ. – 2015. – № 2.
24. Мельтюхов М. Советско-польские войны: Военно-политическое противостояние 1918–1939 гг. – Москва, 2001.
25. Мельтюхов М. Упущенный шанс Сталина. Советский Союз и борьба за Европу: 1939–1941 (Документы, факты, суждения). – Москва, 2000 (2008).
26. Мягков М. Военные ведомства СССР и Англии в 1941–1945 годах: союз и противоборство // ННИ. – 2004. – № 2.

27. *Мягков М. И. В. Сталин и У. Черчилль в годы войны // ННИ. – 2002. – № 4.*
28. *Наринский М. Международный кризис 1939 г. в трактовке российских и польских историков. – Москва, 2009.*
29. *Наумов А. Италия и начало Второй мировой войны // ННИ. – 2009. – № 4.*
30. *Нольте Э. Европейская гражданская война (1917–1947). Национал-социализм и большевизм / Пер. с нем. – Москва, 2003.*
31. *Парсаданова В. Польша, Германия и СССР между 23 августа и 28 сентября 1939 г. // ВИ. – 1997. – № 7.*
32. *Ржешевский О. Операция “Толстой”. Визит У. Черчилля в Москву в октябре 1944 г. // ННИ. – 2003. № 5, 6.*
33. *Ржешевский О. Сталин и Черчилль: Встречи. Беседы. Дискуссии: Документы, комментарии, 1941–1945. – Москва, 2004.*
34. *Різ Л. Друга світова війна за зачиненими дверима. Сталін, нацисти і Захід / Пер. з англ. – Київ, 2010.*
35. *Робертс Дж. Сферы влияния и советская внешняя политика в 1939–1945 гг.: идеология, расчет и импровизация // ННИ. – 2001. – № 5.*
36. *Роенко В. Друга світова війна. 1939–1945 роки. – Київ, 1994.*
37. *Розанов Г. Сталин-Гитлер. Док. очерк советско-германских дипломатических отношений. 1939–1941 гг. – Москва, 1991.*
38. *Семиряга М. Тайны сталинской дипломатии. 1939–1941. – Москва, 1992.*
39. *Сиполс В. Тайные документы “странной войны” // ННИ. – 1993. – № 2.*
40. *Снайдер Т. Криваві землі : [Європа поміж Гітлером та Сталіним]. – Київ, 2012.*
41. *Соколов В. Ленд-лиз в годы Второй мировой войны // ННИ. – 2010. – № 6.*
42. *Солонин М. 22 июня, или когда началась Великая Отечественная война. Москва, 2005.*
43. *Суворов В. Ледокол: кто начал Вторую мировую войну? – Харьков, 2003.*
44. *Суворов В. Самоубийство: зачем Гитлер напал на Советский Союз? – Харьков–Москва, 2003.*
45. *Суту Ж.-А. Виши, СССР и Германия. 1940–1941 гг.: По французским архивам // ННИ. – 2000. – № 3.*
46. *Типпельскирх К. История второй мировой войны / Пер. з нем. – Т. 1–2. – Санкт-Петербург, 1994.*
47. *Трубайчук А. Друга світова війна. Коротка історія. – Київ, 1995.*
48. *Фенбі Дж. Альянс: розповідь про те, як Сталін, Рузвельт і Черчіль виграли одну війну і почали іншу / Пер. з англ. – Київ, 2010.*
49. *Фоглесонг Д. Американские надежды на преобразование России во время второй мировой войны // ННИ. – 2003. – № 1.*
50. *Фрейзер А. Цигани / Пер. з англ. – Київ, 2003.*

- 51.Шубин А. Мир на краю бездны. От глобального кризиса к мировой войне (1929–1941 годы). – Москва, 2004.
- 52.Batowski H. Agonia pokoju i początek wojny (sierpień–wrzesień 1939). – Poznań 1979.
- 53.Böhler J. Zbrodnie Wehrmachtu w Polsce. – Kraków, 2009.
- 54.Czubiński A. Historia Drugiej Wojny Światowej 1939–1945. – Poznań, 2004.
55. Dębski S. Między Berlinem a Moskwą. Stosunki niemiecko-sowieckie 1939–1941. – Warszawa, 2007.
- 56.Glantz M. D. The Soviet-German War 1941–1945: Myths and Realities: A Survey Essay [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20110709141048/http://www.strom.clemson.edu/publications/sg-war41-45.pdf>
- 57.Warfare and the Third Reich: The Rise and Fall of Hitler's Armed Forces. – New York, 1996.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ПЕРШОЇ ЧАСТИНИ КУРСУ (підручники, посібники, загальні праці)

1. Баран З., Кипаренко Г., Мовчан С., Швагуляк М. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки. 1918–1945 рр. / За ред. М. Швагуляка. – Львів, 2005 (2008).
2. Газін В., Копилов А. Новітня історія країн Європи та Америки: 1918–1945 рр. – Кам'янець-Подільський, 1997.
3. Гобсбаум Е. Вік екстремізму: Коротка історія ХХ віку (1914–1991) / Пер. з англ. – Київ, 2001.
4. Гренвилл Дж. История ХХ века. Люди. События. Факты / Пер. с англ. – Москва, 1999.
5. Дейвіс Н. Європа. Історія / Пер. з англ. – Київ, 2000.
6. Джонсон П. Современность. Мир с 20-х по 90-е годы / Пер. с англ. – Т. 1–2. – Москва, 1995.
7. Егер О. Всемирная история. Том 4. Новейшая история. – Москва, 1999.
8. История новейшего времени стран Европы и Америки. 1918–1945 / Под ред. Е. Язькова. – Москва, 2004.
9. История человечества. Т. 7. ХХ век / Под ред. С. Гопала, С. Тихвинского. – Москва, 2005.
10. Іваницька О. Новітня історія країн Європи та Америки. – Київ, 2001.
11. Історія сучасного світу: соціально-політична історія ХV–ХХ століть: навч. посіб. / За ред. Ю. Горбача. – Київ, 2012.
12. Мисик Л. Новітня історія країн Європи та Америки (1918–2007): навч. посіб. – Київ, 2008.
13. Новейшая история стран Европы и Америки. ХХ век / Под ред. А. Родригеса и М. Пономарева. – Ч. 1 (1900–1945). – Москва, 2001.
14. Орлова Т. Всесвітня історія. Історія цивілізацій. – Київ, 2012.
15. Орлова Т. Історія сучасного світу. Навчальний посібник. – Київ, 2006.
16. Павлюк В. Новітня історія Західної Європи та Північної Америки (1918–1945 рр.). – Львів, 2010.
17. Постоловський Р., Троян С., Федорак В. Світ на зламі епох: історія кінця ХІХ – середини ХХ ст. – Київ, 2000.
18. Сич О. Історія західного суспільства в міжвоєнний період (1919–1939 рр.). – Чернівці, 2008.
19. Суспільно-політична історія країн Європи в ХХ столітті / О. Сич, А. Мінаєв. – Чернівці, 2011.
20. Сучасна історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918–2009): навч. посіб. для студентів спеціальності “Історія” / А. Бредіхин, В. Завадський. – Донецьк, 2012.
21. Язьков Е. История стран Европы и Америки в новейшее время (1918–1945). – Москва, 1998.
22. Hart V., Carr R. The Global 1920s: Politics, Economics and Society. – London; New York, 2016,
23. Henig R. Versailles and after, 1919–1933. – London; New York, 2005.
24. Paxton R., Hessler J. Europe in the Twentieth Century. 5-th ed. – Wadsworth, 2012.
25. Twisted Paths: Europe 1914–1945 / Ed. by R. Gerwath. Oxford, 2008.